

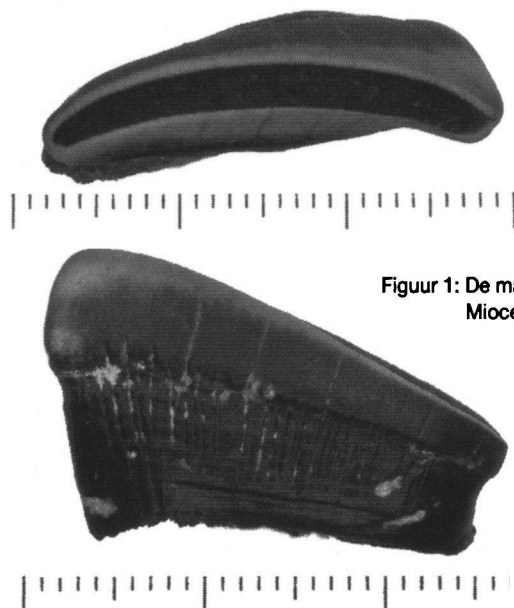

Een zoektocht naar de naam van een maanvstand (?)

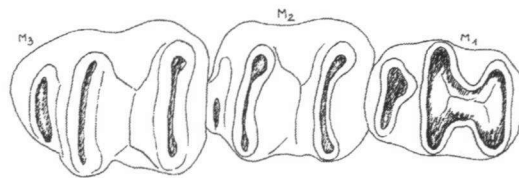
Een bijdrage van Eddy Spijkerman

Enige tijd geleden stond er in Afzettingen een oproep voor hulp bij de determinatie van een miocene maanvstand (?) uit de groeve van St. Martin d'Oney, dept. Landes, Aquitaine, Frankrijk (Stef Mermuys, 2008). Het leek mij een leuke uitdaging om te proberen om deze tand op naam te brengen en na contact met Stef kreeg ik hem in bruikleen. Foto's van deze tand zijn afgebeeld in figuur 1.

Een opvallend kenmerk van de tand is de aanwezigheid van een snijrand, waarschijnlijk gaat het hier om een snijtand. Determinatie van de meeste losse types tanden van beenvissen is onmogelijk omdat deze niet soort-specifiek zijn. Een eerste poging om de tand te vergelijken met afbeeldingen van tanden uit de bij mij aanwezige literatuur leverde geen bevredigende determinatie op. Het zou dus meer tijd gaan kosten om tot een determinatie te komen.

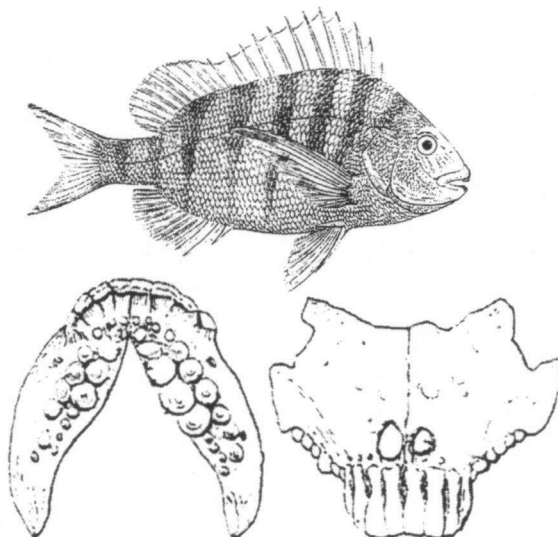
Figuur 1: De maanvstand (?) uit St. Martin d'Oney. Mioceen-Aquitanië inferior.

Figuur 2: Molare tanden van een miocene olifant, *Deinotherium* sp. (naar Ginsburg *et al.*, 1986, p. 39)

Als alternatief voor determinatie als vissentand is gedacht aan een lamel van een molaire kies van een olifant (zie figuur 2), maar deze determinatie was niet overtuigend genoeg omdat de breukvlakken te vaag zijn.

Het bleef onduidelijk totdat ik het werk van Goodrich (1909) doorbladerde. Op pagina 429 staat een kaak van *Sargus rufescens* (zie figuur 3) afgebeeld, waarvan de snijtanden enigszins lijken op de tand uit St. Martin d'Oney. Die tand is weliswaar groter en breder dan de snijtand van *Sargus rufescens*, maar de afbeelding geeft iets, maar niet

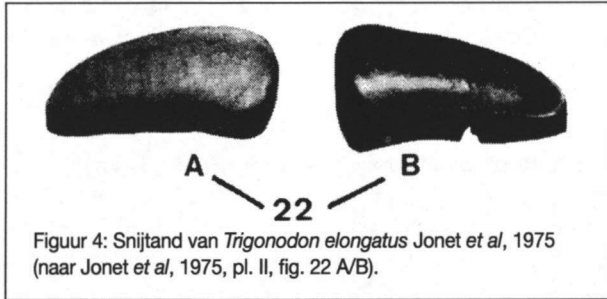
Figuur 3: Kaak van *Sargus rufescens* (naar Goodrich, 1909, p. 429).

veel, meer informatie in welke richting de determinatie gezocht moet worden. Kegelvormige tanden van deze soort, *Sargus* Cuvier, 1817, worden tegenwoordig als een synoniem gezien van de soort *Diplodus* Rafinesque, 1810 (Jonet, 1975, p. 144) en ondergebracht in de familie Sparidae (Brasems).

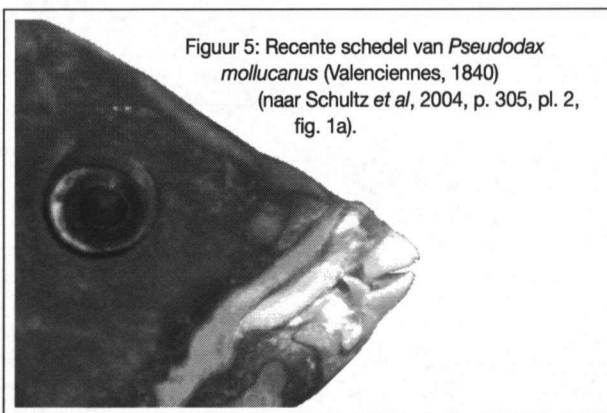
Of de snijtanden van *Sargus* ook in deze soort worden ondergebracht is mij op dit moment niet duidelijk.

Jonet heeft in het verleden uitgebreid onderzoek gedaan naar tanden van Miocene beenvissen van Portugal en heeft zeer waarschijnlijk hierover in verschillende artikelen gepubliceerd. Tijdens een bezoekje aan de bibliotheek van Naturalis stuitte ik op een artikel van Jonet *et al.* (1975), waarin een vergelijkbare tand staat afgebeeld (pl. II, fig. 22 A/B) (zie figuur 4) onder de naam *Trigonodon elongatus* nov.sp.

Figuur 4: Snijtand van *Trigonodon elongatus* Jonet *et al.*, 1975 (naar Jonet *et al.*, 1975, pl. II, fig. 22 A/B).

Tegenwoordig werken een aantal experts aan een revisie van fossiele beenvissen waarbij het materiaal wordt vergeleken met recente soorten. Van Stef kreeg ik via de e-mail een PDF'je toegestuurd van zo'n revisie (Schultz *et al.*, 2004). In dit artikel staat een hele lijst met synoniemen van *Trigonodon jugleri* (v. Münster, 1846) vermeld (p. 290-292), waarin ook de door Jonet *et al.* (1975) afgebeelde *Trigonodon elongatus* staat vermeld. Helaas staan snijtanden van deze soort in het artikel niet afbeeld en worden er in de tekst alleen maar fragmenten van deze soort vermeld. De overeenkomsten van deze tand met de afgebeelde voorste snijtanden van de verwante, recente soort *Pseudodax mollucanus* (Valenciennes, 1840) (zie fig. 5) is frappant en in mijn ogen een 'schot in de roos'.

Figuur 5: Recente schedel van *Pseudodax mollucanus* (Valenciennes, 1840) (naar Schultz *et al.*, 2004, p. 305, pl. 2, fig. 1a).

Conclusie

Als resultaat van de hierboven uitgevoerde zoektocht in de literatuur heb ik de volgende naam aan de tand uit St. Martin d'Oney gehangen: een voorste snijtand van *Trigonodon jugleri* (v. Münster, 1846), behorende tot de familie Labridae (lipvissen).

Dankwoord

Ik wil Stef bedanken voor het in bruikleen geven van de tand en het meedenken tijdens de zoektocht, die resulteerde in de uiteindelijke determinatie.

Literatuur

- Ginsburg, L. & J. Mornand, 1986. Les restes de Mammifères des faluns de l'Anjou-Touraine. – Société d'Etude scientifique de l'Anjou. Mémoire nr. 6, 75 pp.
- Goodrich, E.S., 1909. A treatise on zoology, part IX. Vertebrata craniata (First fascicule: Cyclostomes and fishes). London.
- Jonet S., 1975. Notes d'ichthyologie Miocène portugaise VI - Les Sparidae. – Boletim da Sociedade Geológica de Portugal, Vol. XI, nr. 3: 135-172, 2 pl.
- Jonet, S., Y. Kotchetoff & B. Kotchetoff, 1975. L'Helvétien du Penedo et sa faune Ichthyologique. – Comunicações dos Serviços Geológicos de Portugal. T. LIX: 193-228, 2 pl.
- Mermuys, S., 2008. Een maanvistand (?) uit St. Martin d'Oney. – Afzettingen WTKG, vol. 29, nr. 3, p. 50.
- Schultz, O. & D.R. Bellwood, 2004. *Trigonodon oweni* and *Asima jugleri* are different parts of the same species *Trigonodon jugleri*, a Chiseltooth Wrasse from the Lower and Middle Miocene in Central Europe (Osteichthyes, Labridae, Trigonodontinae). – Annales des Naturhistorischen Museums in Wien, Serie C, Jahresberichte, 105 A: 287-305.

Eddy Spijkerman, Zonnelaan 50, 1561 ES Krommenie,
e-mail : eddy.spijkerman@xs4all.nl